

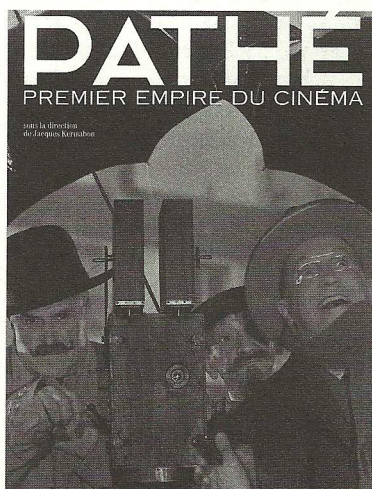
kunst) worden opgezocht, maakt deze studie interessant. En ook als algemene introductie over kleur biedt Aumont genoeg informatie en mooie citaten. Maar de veelheid en soms warrigheid van het gebodene, gecombineerd met de nogal theoretische beschrijvingen zonder veel (filmische) voorbeelden, maakt het lezen van het boek af en toe tot een moeizaam proces. Het fenomeen 'kleur' lijkt niet wel te varen bij een analytische, academische en afstandelijke benadering, iets wat Aumont aan het begin van zijn boek eigenlijk al te kennen gaf.

Dat in Derek Jarman's *Chroma* de kleuren heel wat beter 'uit de verf' komen, is niet zo verwonderlijk. Jarman is immers naast filmmaker ook schilder. Evenals Aumont toont hij geen afbeeldingen bij zijn woorden over kleur en erkent hij het belang van de schilderkunst met het oog op kleur. Alleen komt Jarman's gevoeligheid voor kleur voort uit zijn liefde voor het schilderspalet. Daar waar Aumont wetenschap bedrijft, schrijft hij poëzie en laat hij zijn gedachten de vrije loop over alle kleuren. De meeste hoofdstukken zijn associaties (culturele en persoonlijke) van een bepaalde kleur. Ook 'kleurspecialisten' als Marsilio Ficino, Leonardo Da Vinci en Isaac Newton komen aan bod - het is naar aanleiding van de eerste twee dat Jarman schrijft 'there is something queer about color'.

Door de vele gedachten en associaties die Jarman per kleur oproept, wordt elke kleur een geheel eigen universum op zich. Hoewel al die verschillende kleurenuniversums niet zijn samen te vatten zonder afbreuk te doen aan Jarman's poëtische en persoonlijke woorden, geeft een voorbeeld misschien toch een kleine indruk. Onder de titel 'Green Fingers' neemt hij de kleur groen onder de loep: het paradijs, de eerst waargenomen kleur door Adam, tuinen, groene vingers, *ever green stories*, 'groene' herinneringen; de eerste filmervaringen: Emerald City in *THE WIZARD OF OZ* en *RAMBL*, een gedicht over een tuin door alle seizoenen heen, hoop op herrijzenis maar ook het groen van verrotting en schimmel, Jarman's jaren zestig, groene politiek en Greenpeace. Al deze associaties zijn gevat in mooie woorden, in zinnen zoals 'The distant lawnmower scents the air with green'. Met zijn herinneringen en associaties roept Jarman zo ook herinneringen op aan zijn films. Bij de kleur groen denken we natuurlijk direct aan *THE GARDEN*. Tegelijkertijd worden er ook bij de lezer zelf connotaties en gevoelens over kleuren opgeroepen.

Het hoofdstuk over de kleur blauw bestaat voornamelijk uit de tekst van Jarman's laatste film *BLUE*. Voor Jarman is blauw de laatste oneindige kleur voordat hij blind werd en daarna voor altijd de ogen sloot. Ondanks het feit dat *Chroma* niet eindigt met deze kleur en Jarman's werk zich kenmerkt door visuele kleurenpracht, zal blauw toch altijd de kleur blijven die we uiteindelijk met Derek Jarman zullen associëren.

PATRICIA PISTERS

PATHÉ, PREMIER EMPIRE DU CINÉMA
Jacques Kermabon (ed.)

Parijs, Centre Georges Pompidou, 1994
473 blz., f 148,20

Eén van de grootste evenementen in het kader van het eeuwfeest van de cinema is de tentoonstelling *Pathé, premier empire du cinéma* in Centre Pompidou. Kosten noch moeite werden gespaard voor dit evenement en dat geldt ook voor de gelijknamige catalogus. Het betreft een prestigieus, kolossaal boekwerk, dat een waar feest is om door te bladeren. Zowel de zwartwit-foto's (eindelijk eens scherp en niet grijs) als de kleurenfoto's zijn prachtig. De catalogus staat vol afbeeldingen van gekleurde affiches, van ingekleurde films en ansichtkaarten, en van kleurenfilms. Op een paar francs meer is duidelijk niet gekeken.

Decennia lang was Pathé veel meer dan alleen een filmproduktiemaatschappij. In de eerste vier hoofdstukken van de catalogus, bestaande uit een kleine dertig artikelen, worden diverse facetten van deze Franse firma beschreven. Aan de orde komen de verschillende Pathé-studio's, de relaties met landen als Rusland, Italië en de Verenigde Staten (maar waarom niet die met België en Nederland?), de Pathé-

bioscopen en de Pathé-filmapparatuur (zowel die voor de bioscoop als die voor de huiskamer). Onder de auteurs bevinden zich bekende filmhistorici en -archivissen als Richard Abel, Aldo Bernardini, Henri Bousquet, Michel Marie, Vincent Pinel en Eric le Roy. Los van schoonheidsfoutjes als verkeerde onderschriften bij de foto's zijn de artikelen van deze auteurs van goed kaliber. Jammer genoeg overlappen ze elkaar wel eens inhoudelijk. Daarnaast zijn er ook artikelen die uit niet meer bestaan dan een serie foto's met onderschriften.

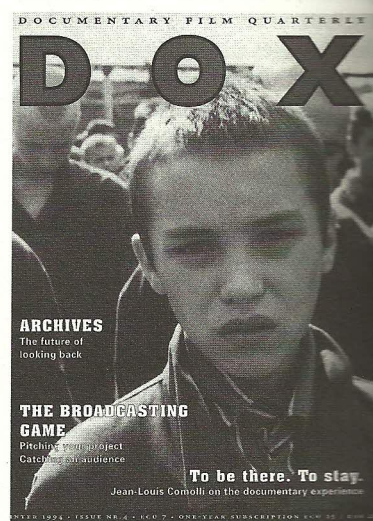
De meeste artikelen gaan over de bedrijfs geschiedenis, met de nadruk op allerlei financiële aangelegenheden. Men krijgt een duidelijk beeld van Pathé als multinational: de oprichting, de expansiedrift, de 'kolonialisering' van de wereld, het verval, het faillissement, de wedergeboorte met *LES ENFANTS DU PARADIS* en de coproducties in de jaren zestig zoals *LA DOLCE VITA* en *IL GATTOPARDO*.

De schitterende foto's van affiches en stills geven echter al aan dat er toch wel iets meer te vertellen moet zijn dan deze reeks historische overzichten. Onderbelicht blijven bijvoorbeeld onderwerpen als esthetiek, stijl en genre van de vroege Pathé-films. Alleen in het artikel van Michel Marie, 'Is er sprake van een Pathé-stijl?', komt dit aan de orde. Ook de twee pagina's over het 'Coloris', het opmerkelijke inkleuringsprocédé van Pathé, zijn wat mager. Ze zitten bovendien verstopt in een algemene chronologie aan het begin van het boek.

Aangezien de genoemde vier hoofdstukken ieder een periode behandelen, zouden de artikelen daar in moeten passen. De rangschikking komt echter soms willekeurig over. Krampachtig heeft men geprobeerd artikelen met grote historische reikwijdte toch bij een bepaalde periode onder te brengen. In het hoofdstuk over de jaren 1945-1970 vindt men een verhaal over het *Pathé-Journal*. Het artikel begint bij het eerste bioscoopjournaal van Pathé in 1908 en pas na vele pagina's belandt het bij 1945. Daarna loopt het dan door tot en met het midden van de jaren zeventig, wanneer de productie van bioscoopjournaals door Pathé wordt gestaakt. De samenstellers van het boek waren blijkbaar verliefd op het prachtige illustratiemateriaal. Na de al zo rijk geïllustreerde artikelen volgen nog eens 36 pagina's, getiteld 'Kaleidoscope', met alleen afbeeldingen van foto's, affiches en documenten. Daarna volgt nog een serie documenten over Charles Pathé en de talloze

bedrijven die sinds eind vorige eeuw onder de naam 'Pathé' actief zijn geweest. Schema's geven bijvoorbeeld aan hoe gecompliceerd en wijdvertakt Pathé als bedrijf was - en nu nog steeds is. Het boek eindigt met een lijvige chronologische filmografie van de films van Pathé Frères. Helaas ontbreken de door buitenlandse filialen (zoals de Hollandsche Film) vervaardigde films, evenals de korte films van na 1920 en de Pathé-journaals. Maar ja, het boek past nu al nauwelijks meer in zijn koft.

Ivo Blom

DOX

DOCUMENTARY FILM QUARTERLY

Hoofredacteur: Miryam van Lier
Redactieadres: Hinthamerstraat 201,
5211 ML Den Bosch

Jaarabonnement: 25 ecu
Losse nummers: 7 ecu

Vier maal per jaar verschijnt het uitsluitend aan de documentaire gewijde, Engelstalige tijdschrift *DOX*, dat inmiddels zijn tweede jaargang is ingegaan. *DOX* is een blad dat zich op de professionele lezer richt; de aankondigingen, festivalverslagen of reportages zijn bij uitstek van belang voor deze groep lezers. Maar ook de geïnteresseerde, niet-professionele lezer kan aanhaken bij de kritische discussies, bijvoorbeeld over esthetische aspecten van de documentaire film. Sterker nog, blijkens het redactioneel van het nulnummer moet deze kritisch-reflectorende functie, in zogenoemde *in-depth* artikelen, zelfs het bestaan van het blad rechtvaardigen.

Deze artikelen zijn vooral te vinden in de thematische blokken, waarvan elk nummer van *DOX* er één of twee bevat. Sommige van deze blokken zijn van meer